

Zoo gaat het nu met allerlei bloemen. Daar de bijen over het heele lichaam behaard zijn, zitten zij altijd vol met stuifmeel, dat zij bij het zoeken naar honing onbewust op de stampers brengen en zoo doende de bloemen bevruchten.

Als wij nu in aanmerking nemen welk een voordeel het is, als zij appelen, peren, perziken, abrikozen, alle soorten bessen en frambozen bevruchten, komen wij tot een enorm winstcijfer.

Het is ook vastgesteld dat de bevruchtingen der bijen een groot gedeelte onzer planten voor degeneratie, dat is ondergang, behoed hebben, omdat zij steeds stuifmeel van vreemde bloemen overbrengen en men daarbij goed moet begrijpen, dat de bevruchting met eigen stuifmeel in zeer veel gevallen niets uitwerkt.

Als slot wil ik nog even aan de lezers en lezeressen, die misschien bijen willen gaan houden, iets ter geruststelling zeggen. Als men met bijen begint, wordt men natuurlijk af en toe gestoken, er zal dan steeds een opzwellingsvolgen. Als dat echter eenigen tijd geduurd heeft wordt men »immun« d. w. z. dat er na de steken geen opzwellingsvolgt. De bijen kunnen mij steken in de lippen, op de oogen, neus of ooren, en nooit zal er eenige zwelling volgen. De pijn is zoo erg niet en men kan dit heel goed verdragen.

Gaarne wil ik aan belangstellenden verdere inlichtingen geven en wel geheel belangloos. Brieven onder motto »Bijenman« aan de redactie komen steeds in mijn bezit.

BIJENMAN.

MIJN NESTEN VAN 1916 VAN DE KLEI VAN DE RIJNDELTA.

»Navita de ventis, de tauris narrat arator«.

ET gebied, waar deze nesten gevonden zijn, strekt zich uit van Leiden in het Oosten tot de duinen in het Westen, zoodat de geestgronden er ook nog onder vallen. De noordgrens wordt gevormd door de gemeente Warmond, de zuidgrens door den Rijn. »De klei van de Rijndelta« is een van de tien geologische deelen, waarin de heer Jac. P. Thijsse ons land verdeelt. (Zie *Het Vogelboekje* achterin).

Toen ik het stuk in *D. L. N.* (16 Maart en 1 April 1916) van Jan Verwey getiteld: »De vogels van Noordwijk« las, vond ik dat zoo aardig, dat ik besloot in 1916 een lijst te maken van de broedvogels uit mijn buurt, tevens aangespoord door den heer Thijsse, waar hij in *Het Vogelboekje* schrijft, dat hij zulke lijsten altijd zeer dankbaar ontvangt.

Deze 409 nesten heb ik geenszins alle zelf gevonden, ja, nog niet eens de helft, maar alle nesten, op een twee dozijn na ongeveer, heb ik zelf gecontroleerd, om toch maar vooral zeker van mijn zaak te zijn, en dat vordert veel tijd. Bij die twee dozijn heb ik vertrouwd op waarneming van anderen.

Verreweg het meest hebben we gezocht op griendgrond en minder in bosch en weiland. Dit hangt samen met het feit, dat we slechts op weinige terreinen permissie hadden, om te komen en dan konden we wel ongemerkt een griend afzoeken, maar niet een wei, al haalden we geen kwajongensstreken uit. Dit is natuurlijk van invloed geweest op het aantal van mijn weinesten, waardoor ik o. a. verklaar, dat we slechts 1 veldleeuwerik, 2 graspiepers, 1 tureluur, 1 grutto gevonden hebben. Het aantal kievitsnesten valt nog al mee (19).

De nesten van huismus en spreeuw heb ik niet meegerekend, daar ieder daarvan zooveel kan krijgen, als hij zelf wil en omdat dat langzamerhand vervelend begon te worden. Ik heb uitgerekend, dat ik met die er bij ongeveer 200 nesten meer zou hebben. Twee jongens, die veel liefde voor vogels hebben, haalden op één dag op één dak 72 musschen- en spreeuwennesten uit en lieten mij de eieren zien, 112 in getal! Dit gebeurde 3 Mei in den jare 1916!

Naar kauwennesten, die zich op daken bevonden, heb ik ook niet omgekeken, omdat dat te veel bezwaren met zich bracht. Het ééne nest van dezen vogel in mijn lijst was gebouwd in een hollen boom.

Van de boeren- en huiszwaluwen heb ik alleen die nesten meegeteld, waar de uitslag bekend van was.

	Aantal.	Uitgehaald door mensch.	Mislukt door roofdieren.	Verlaten.	Uitgevoegen.	Onbekende uitslag.	Uitgehaald door mensch of roofdier.	Uitgehaald of uitgevoegen
Zwarte Kraai.....	3	2	—	—	—	1	—	—
Kauw.....	1	—	—	—	—	1	—	—
Groenvink.....	10	1	—	2	7	—	—	—
Kneutje.....	11	3	1	1	3	3	—	—
Vink.....	7	2	1	2	1	1	—	—
Veldleeuwerik.....	1	1	—	—	—	—	—	—
Graspieper.....	2	1	—	—	1	—	—	—
Witte Kwikstaart.....	3	1	—	1	1	—	—	—
Boomkruiper.....	1	—	—	—	1	—	—	—
Koolmees.....	2	—	—	—	1	1	—	—
Pimpelmees.....	4	—	—	—	3	1	—	—
Grauwe Vliegenvanger.....	6	—	—	1	4	1	—	—
Fitis.....	1	1	—	—	—	—	—	—
Spotvogel.....	10	—	1	1	8	—	—	—
Braamsluiper.....	1	—	—	—	1	—	—	—
Tuinfluit.....	24	11	2	1	8	—	2	—
Boschrietzanger.....	27	5	—	1	13	7	—	1
Merel.....	89	36	13	4	18	13	1	4
Zanglijster.....	103	37	17	7	19	22	1	—
Nachtegaal.....	1	1	—	—	—	—	—	—
Gekraagd Roodstaartje.....	4	—	—	—	3	1	—	—
Bastaardnachtegaal.....	2	1	1	—	—	—	—	—
Winterkoning.....	10	2	—	3	4	1	—	—
Boerenzwaluw.....	3	1	—	—	2	—	—	—
Huiszwaluw.....	7	4	—	—	3	—	—	—
Groote Bonte Specht.....	1	—	—	—	1	—	—	—
Boomvalk.....	1	1	—	—	—	—	—	—
Woudduif.....	8	3	1	2	—	2	—	1
Tortelduif.....	10	2	2	3	2	—	—	—
Blauwe Reiger.....	3	2	—	—	—	1	—	—
Ooievaar.....	1	—	—	—	1	—	—	—
Waterhoentje.....	13	10	3	—	—	—	—	—
Kievit.....	19	10	2	—	3	—	2	2
Tureluur.....	1	1	—	—	—	—	—	—
Grutto.....	1	1	—	—	—	—	—	—
Wilde Eend.....	18	9	5	1	—	1	2	—
Totaal.....	409	149	49	30	108	57	8	8

MIJN NESTEN VAN 1916 VAN DE KLEI VAN DE RIJNDELTA. 469

Om de verhoudingen nu in procenten uit te drukken, trek ik de 57 nesten met onbekenden uitslag van het aantal 409 af en krijg dus 352. Van de 8 nesten, die uitgehaald zijn door mensch of roofdier, tel ik er 4 bij de 149 en 4 bij de 49 op en evenzoo van de 8 nesten, waarbij ik twijfel tusschen uitgehaald en uitgevlogen 4 bij 149 en 4 bij 108 en kom dus tot het resultaat, dat van de 352 nesten, 157 door menschen zijn uitgehaald, 53 door roofdieren, 30 vergeven en 112 uitgevlogen; hetgeen in dezelfde volgorde in procenten uitgedrukt wordt:

44,5 %, 15 %, 8,5 %, 32 %. Ter vergelijking hierbij de resultaten van J. Verwey:

46 %, 1 %, 14 %, 39 % in 1915 en

35 %, 3 %, 13 %, 45,5 % en 3,5 % mislukt in 1916.

Over elk van de vier gevallen wil ik wat zeggen.

I. Bij het aantal der uitgehaalde nesten zijn ook een paar door mij uitgehaald. Ten eerste een broedsel van de woudduif. De eieren waren nog versch en mijn metgezel wilde ze graag onder een tamme duif van hem leggen en bedenkende, dat de boschduif ze waarschijnlijk zou verlaten, daar ze bij onze nadering van het nest opvloog, en dat de eieren, zoo dat niet gebeurde, nog de kans liepen uitgehaald te worden, vond ik het goed, dat hij ze meenam, maar door een ongelukkig toeval verloren beide voorspoedig groeiende jongen het leven.

Verder hebben we drie waterhoentjesnesten op ons geweten. We hadden nl. alle nesten tot dien tijd door menschen of roofdieren zien uithalen en toen er weer in dezelfde slooten gebouwd werd, haalden we de eieren uit en daar we geen beter verstopte nesten vonden om ze onder te brengen, aten we ze op. (Ze smaken heel goed, maar toch zie ik er liever de zwarte donsjongen uitkomen).

Ten slotte zijn een paar zanglijster- en merelnesten door ons toedoen mislukt. Die zaten nl. in de toppen van de dunne griendboompjes en zoo is 't me een keer of drie gebeurd, dat het nest met inhoud en al door mijn inklimmen in de boompjes, op den grond viel. De nog heele eieren bracht ik onder bij merel of zanglijster. Met een merel nam ik de proef, of de vogel door zou leggen, als ik het eenigste ei weghaalde, maar zij vertikte het. Het ei deed ik in een ander merelnest, waardoor de vogel langen tijd op 6 eieren broedde, totdat het broedsel uitgehaald werd. Een andere merel, één zanglijster, een tuinfluiter, een boerenzwaluw en een groenvink legden wel door na weghaling van het eenige ei; maar ik zou het niet hebben over proeven, die ik genomen heb.

Het uithalen van de broedsels gebeurde meestal als er nog eieren in 't nest lagen en niet half: of het heele broedsel of nest plus broedsel verdween. En dat het vernielzucht en geen verzamelzucht der uithalers was, blijkt hieruit en uit het feit, dat bebroede eieren evenmin gespaard werden als versche en dat zelfs jonge vogels er aan moesten gelooven. De zanglijster- en merelnesten werden dikwijls nog gespaard, totdat de jongen op uitvliegen stonden en dan uitgehaald. Een volwassen man die ik daarop betrapte, vertelde, dat hij de jonge lijsters aan een vogelhandelaar verkocht. Het is in zooverre nog gelukkig, dat dit de lijsters treft (andere jonge vogels vonden, volgens zijn zeggen, geen aftrek) die een stootje kunnen velen en daar heb ik, waar het een arm man geldt, nog eerder vrede mee, dan met de baldadigheid der boerenknapen.

In de nesten van waterhoentjes echter werd een paar keer wel 1 ei in 't nest gelaten bij 't uithalen, maar niet uit barmhartigheid, maar om het dier te laten doorleggen. Die verwachtingen sloeg ik dan den bodem in door het ei uit te halen en het dier te behoeden voor doodleggen misschien. Ik weet niet of doodleggen veel voorkomt en heb 't alleen van hooren zeggen, maar vond het te gemeen om hierop de proef te nemen. Een Kievit, van wie 2 eieren uitgehaald werden, legde niet meer bij, maar broedde de 2 overige uit. Zoo deed ook een groote lijster in de Wassenaarsche duinen met 1 ei, dat haar gelaten was.

Het viel me op, dat na half Juli opeens geen nesten meer uitgehaald werden, maar één griend maakte hierop een uitzondering. De vogels, die toen nog eens begonnen, hebben het

dan ook goed gehad, daar ze tevens veel minder last hadden van nestroofdieren (hier kom ik dadelijk op terug).

Het zag er anders leelijk uit in 't begin van den broedtijd. Van mijn eerste 50 nesten met mij bekenden uitslag bijvoorbeeld vlogen uit: 1 zanglijster, 1 merel, 1 boomkruiper, 1 pimpelmess, 1 ooievaar en 3 Kieviten; dat is dus 16%; werden uitgehaald 36 nesten, dus 72%, door roofdieren vernield 5, dus 10%, en vergeven 1, dus 2%.

II. Van de door roofdieren vernielde nesten heb ik de nestroovers weinig op heeterdaad kunnen betrappen. Een merel zag ik een zanglijsternest plunderen en twee roeken met wilde eendeneieren, dat is al.

Doordat de nestroovers dikwijls den buit niet uit de nesten sleepten, hebben ze 't me nog al gemakkelijk gemaakt, want gewoonlijk zag ik dan de resten van hun maaltijd. Velen nemen niet eens de moeite om de eieren uit de nesten te halen, maar pikken die daar gemoedelijk in stuk om den inhoud te verzwelgen. Niet zelden trof ik het ook, dat ze niet alle eieren aanpikten, maar één of meer onaangeroerd lieten liggen, maar op deze eieren werd niet meer gebroed, als het roofdier stukken eierdop in 't nest had laten liggen. Van een wilde eendennest met 11 eieren werden er 6, ik geloof door een bruine rat, verorberd, maar naast de stukke eierdoppen lagen nog 5 volle eieren, natuurlijk koud en verlaten. Van een waterhoennest met 8 zwaar bebroede eieren werd er 1 uitgedronken door kraai of roek en de 7 andere lagen onaangeroerd, koud en verlaten, toen ik weer bij het nest kwam.

Over het algemeen worden bij mij in de griendboschjes de nesten bij het eerste broedsel het meest door roofdieren geplunderd. Dit komt, omdat de zanglijsters en merels vroeg in 't jaar dicht bij den grond broeden, daar de griendboompjes: esch, els, eschdoorn en wilg dan nog geen blad hebben. De nesten worden dan op de boomknotten gebouwd, die op vele plaatsen niet hooger zijn dan een halven meter. Roek en kraai, bunzing en wezel hebben dus gemakkelijk spel en als dan sommige merels ook eiersnoeper worden, dan is 't te begrijpen, dat er veel te gronde gaat. Maar ik heb pas één merel op heeterdaad betrapt; wil daarom niet alle merels beschuldigen. Van een spotvogelnest werden de eieren met kleine gaatjes aangepikt en hiervan verdenk ik diezelfde merel ook, daar die andere misdaad niet yer hier vandaan plaats vond.

Het tweede (en derde) broedsel van de lijsters wordt meest in de kroon der griendboompjes gebouwd. Roek en kraai kunnen ze dan haast niet vinden en voor wezel en bunzing zijn ze onbereikbaar, maar voor den mensch niet! Ook de merel zou ze, als het een erge nestroover was, kunnen vinden. Gelukkig kan ik zeggen, dat van die broedsels zeer weinige door roofdieren zijn vernield en die weinige kunnen nog door roek en kraai uitgehaald zijn.

Dit streven om hoogerop te gaan bouwen, merkte ik ook op bij een paar tuinfluiters, die, nadat het eerste broedsel uitgehaald was, het tweede in de toppen van esschen bouwden. Zoo vond ik de tuinfluiter nestelend vanaf 1 dM. tot 3 M. van den grond.

Dat Jan Verwey en in 1915 en in 1916 zooveel minder nesten heeft door roofdieren uitgehaald dan ik, meen ik vooral hieraan te moeten toeschrijven: In geen enkel boschje, waar ik gezocht heb, loopen jachtopzieners, dus nestroovende dieren worden niet met geweer, klemmen en vergiftigde eieren geweerd, maar hebben vrij spel. Dit kan J. V. niet van zijn terreinen zeggen.

De in holen broedende vogels liepen het minste gevaar om door roofdieren of roofmensen van hun legsel beroofd te worden. Zie slechts naar de resultaten van de broedsels: 1 kauw? (denkelijk uitgevlogen), 1 boomkruiper uitgevlogen, 2 koolmeezen: 1 uitgevlogen, 1?, 4 pimpels: 3 uitgevlogen, 1?, 4 gekraagde roodstaartjes: 3 uitgevlogen, 1? en 1 groote bonte specht uitgevlogen. De 4 broedsels met onbekenden uitslag zijn waarschijnlijk uitgevlogen. Ze zaten van 5 tot 8 M. hoog en waren te lastig te controleeren.

Wat nestkastjes betreft, kan ik een groote verbetering met verleden jaar constateeren.

MIJN NESTEN VAN 1916 VAN DE KLEI VAN DE RIJNDELTA. 471

In de begraafplaats Rhijnhof hier werden dit voorjaar (1916) tot mijn genoegen een stuk of 30 nestkastjes opgehangen, maar de gaten van vele waren zoo groot, dat musch en spreeuw er een dankbaar gebruik van maakten. Maar daarvoor hangen we toch geen nestkastjes op! Laten die nu maar op de daken nestelen. De gaatjes kunnen toch wel van die afmetingen gemaakt worden, dat spreeuw en musch er niet in kunnen, maar pimpel en koolmees wel. Het is jammer, dat ik die nestkastjes niet heb kunnen controleeren, had echter ten eerste geen tijd en ten tweede geen toestemming daartoe gevraagd.

III. Wat de vergeven nesten betreft, heb ik bij geen enkel broedsel met zekerheid het geval gehad, dat de vogels het verlaten hadden, doordat eieren of jonge plasten in 't nat, zooals Jan Verwey verleden jaar schreef. Van de mijne zijn de meeste verlaten, daar we er (te veel) bij geweest waren en een kleiner aantal door onbekende oorzaak. (Als we het nest vonden, terwijl het al verlaten was).

Vogels, die hun eieren heel gauw in den steek laten, zijn de woud- en tortelduiven. Brehm schrijft: »Als men de broedende woudduif van het nest jaagt, kan men de eieren gerust dadelijk meenemen, want zij laat ze stellig in den steek«. Ik ben het hier niet mee eens, de eene houtduif zal het wel, de andere niet doen. Een mooi voorbeeld van het laatste: »Eind Augustus, toen ik in den Biesbosch vertoefde, had ik daar een woudduivennest met 1 bebroed ei gevonden. Minstens éénmaal kwam ik elken dag naar het nest kijken en hoewel de duif altijd op mijn nadering opvloog, dacht ze er niet aan het nest te vergeven. Op den zesden dag vond ik, niet het ei uitgekomen, maar onder het nest veel duivenveertjes, het ei verdwenen en het nest in de war. Een roofdier had er huis gehouden.

Zijn de jongen van woud- en tortelduif eenmaal uit het ei, dan vergeven de ouders het nest gelukkig zoo gauw niet. Van mijn Leidsche nesten was er één bij van een tortel.

Van de 3 winterkoningnesten, die vergeven zijn, wil ik nog iets zeggen. Het eerste zat in een klein holletje in een knotwilg en werd verlaten, toen we het gaatje verwijdd hadden, om te zien, wat het nest bevatte. Er lagen drie eitjes in, maar het gekste was, dat de eieren bebroed waren, zoodat het heele broedsel slechts uit drie eieren bestond! Waarschijnlijk was de nauwe ruimte hier de oorzaak van.

Het tweede nest zat slecht verborgen in een elsje en daar we de gewoonte hadden om elk *speel*nest van den winterkoning uit elkaar te pluizen, om te zien, hoeveel we er vonden met veeren gevoerd (waardoor we gedurende dit jaar twee gevonden hebben¹⁾), haalde mijn metgezel dit nest bij het vinden ook uit, maar wat speet het ons, toen het een broednest bleek te zijn met eitjes er in. Maar daar herinnerden we ons, ergens bij den heer Thijssse gelezen te hebben, dat de winterkoning zijn nest niet zoo gauw verlaat, ook al komt een mensch er eens aan. Nu, we zetten het nest weer vast in den oksel van den els en thuisgekomen vond ik in »Het intieme leven der vogels« wat ik zocht (pag. 161 en 162). Maar, twee dagen hierna teruggekomen, constateerden we toch, dat het nest vergeven was en dat er twee eitjes ontbraken. Dewijl dit 19 Juli gebeurde en er verder in dien tijd in deze vriend niets meer uitgehaald is door menschen, moest 't wel door den winterkoning zelf geschied zijn. Hoe graag had ik dat willen zien!

Het derde nest mag ik eigenlijk niet meerekenen, maar toch neem ik die vrijheid. Dat vonden we 19 November met 1 eitje (dus niet bepaald in den broedtijd!). Maar het nest was duidelijk een *speel*nest en geen broednest, daar het met geen enkel veertje gevoerd was. Met het ei tegen het licht zag ik, dat het niet bebroed, maar ook niet pas gelegd was, zoodat ik, tevens den datum in aanmerking nemende, nest en ei naar huis mee nam. Daar ik het ei nog uitblazen kon en het inwendige niet riekte, houd ik het er voor, dat het hoogstens een maand geleden gelegd is, wat bijzonder laat is. Het ei is dus door leglood bij toeval in dit *speel*nest gelegd, zoodat het geen wonder is, dat de winterkoning het verlaten heeft.

IV. De uitgevlogen broedsels.

¹⁾ Tegen ongeveer 30 zonder veeren.

In navolging van Jan Verwey noem ik een broedsel al uitgevlogen, als er één vogel uitvliegt. Van de vier gevallen is dit het moeilijkste om te controleeren.

Het is natuurlijk, dat ik de jonge vogels van de 108 nesten niet alle heb zien uitvliegen, ja, van verreweg de meeste heb ik het niet gezien, maar als het nest leeg was op de roos der jongen na, dan waren deze dikwijls nog in de buurt te zien. En op plaatsen, waar niemand kwam, was het al genoeg voor me, om alleen de roos der jongen in 't nest te zien liggen en hieruit te besluiten, dat het broedsel uitgevlogen was. Bij deze nesten is nog de mogelijkheid, dat er roos in het nest ligt en dat toch de jongen door roofdieren uitgehaald zijn. Maar gewoonlijk lieten deze laatste sporen van den maaltijd achter, daar het roofzoogdiertjes waren, zoodat ik dan niet behoefde te twifelen omtrent den uitslag. Gaai en grauwe klauwier ontbreken hier als broedvogels en de kraaiachtigen doen het meeste nadeel aan de grondbroeders, daar ze de nesten van die gemakkelijker kunnen vinden en dat zijn voor het overgrote deel nestvliders, die dus geen roos in het nest achterlaten en zoo ben ik dan gekomen bij een categorie van vogels, wier uitvliegen (beter uitloopen) veel moeilijker vast te stellen is. Het werd me echter gemakkelijk gemaakt, daar de meeste broedsels lang vóór den datum, dat de jongen moesten uitkomen, door mensch of roofdier uitgehaald waren. (Zie de lijst: waterhoen, Kievit, tureluur, grutto en wilde eend). Maar om nog even op de nesten met roos terug te komen: op de meeste plaatsen kon wel een mensch geweest zijn en dan wordt het moeilijker, daar de mensch wel de jonge vogels kan meenemen zonder sporen achter te laten, maar gewoonlijk werden de nesten mee uitgehaald en waar dit niet gebeurde, heb ik naar mijn besten weten het nest bij uitgehaald of uitgevlogen genoteerd.

Bij enkele nesten heb ik het gehad, dat op mijn nadering een of meer van het broedsel uitvloog. Wel is 't een heel leuk gezicht, om het jonge grut het nest uit te zien stuiven, maar ik denk dan wel eens: als ik jullie maar niet te vroeg de wijde wereld heb doen ingaan! En een door mijn toedoen uitgevlogen 11 dagen oud mereljong heb ik maar weer kalm in 't nest gestopt en hem nog één dagje geduld laten hebben.

De meeste jonge vogels kwamen niet meer in 't nest terug, als ze eenmaal uitgevlogen waren. Bij zanglijster en merel heb ik ze nog nooit (ook niet 's nachts) na het uitvliegen zien terugkeeren. Van de andere vogels heb ik minder gegevens en bijna geen van 's nachts.

Teruggekeerd in 't nest vond ik 's avonds een broedsel al tamelijk goed vliegende boerenzwaluwen.

Verder nog iets over de onzindelijke gewoonte van enkele soorten vogels, die hun nest niet van de uitwerpselen der jongen reinigen. Vooral heb ik nu het oog op tortel- en woudduif. Bah, wat kunnen die hun jongen in het vuil laten zitten. Natuurlijk zijn de uitwerpselen der jongen gedeponeed op den rand van het nest, een vruchtbare plaats voor schimmel en vlieg. Op Texel vond ik dit jaar een nest van een woudduif met jongen, die veeren begonnen te krijgen. Een zwerm vliegen bevond zich bij het nest, aangelokt door de stinkende uitwerpselen. Maar het aardigste was, dat de jongen toen ze mij zagen, geen vin verroerden, hoewel de vliegen over hun kop, hals en lichaam kropen, totdat een vlieg over het strakkijkende oog van een van beide kroop, maar toen knipte de duif toch even met het oog.

Een roodstaartje en een groenvink hadden dezelfde onzindelijke gewoonte. Bij de andere vogels van mijn lijst trof ik het niet aan, maar is de manier van doen van de lijsters, om de uitwerpselen der jongen te verzwelgen, zindelijker?

Nu ga ik de lijst achterin *Het Vogelboekje* nog eens door in verband met de broedvogels hier, daar ik van enkele nog iets te zeggen heb.

De eerste is de roek. Hiervan heb ik geen enkel nest genoteerd, maar niet omdat ze hier niet zijn. In Maart was hier in de buurt een kolonie van 37 nesten, maar ik kon niet nagaan, hoeveel er van eieren bevatten. Eind Maart waren alle roeken verjaagd. Ik telde nog 30 nesten, waar ze niet meer op teruggekomen zijn. Verder wist ik nog twee kleinere

MIJN NESTEN VAN 1916 VAN DE KLEI VAN DE RIJNDELTA. 473

kolonies, maar, daar ze op verboden terrein waren, weet ik niet wat daarmee gebeurd is. Ten slotte werd me in de duinen nog een kolonie van 18 gewezen, die echter door den jachttopziener uitgeschoten werd.

De ringmusch wordt door den heer Thijsse algemeen genoemd op de klei van de Rijndelta. Van mijn stukje Rijndelta heb ik echter dien indruk niet. We hebben er geen enkel nest van kunnen vinden en zien de aardige dieren haast niet in den broedtijd. Van de geelgors zou ik hetzelfde kunnen zeggen. Waarom we van den veldleeuwerik maar 1 nest hebben, heb ik al verklaard.

Den gelen kwikstaart zou ik op het oogenblik algemeen noemen, al laat mijn lijst dat ook niet zien. (*Het Vogelboekje* zegt: »weinig«). Die zijn hier in grooter aantal gaan nestelen op het terrein, waar het ziekenhuis wordt gebouwd. Ze vinden n.l. in de nu steil gemaakte kanten der slooten een goede nestelplaats. Voor twee jaar, toen het hier nog niets dan wei was, zag ik ze veel minder. We vonden dit jaar twee uitgevlogen broedsels, maar geen nesten en ik kon dus niets noteeren in mijn lijst. Toch vermoed ik, dat op dit lapje wel een 6 nesten gezeten hebben. Als ze maar niet zoo moeilijk te vinden waren.

Verder vind ik tiftjaf, grasmusch, braamsluiper en rietzanger niet algemeen. (*Het Vogelboekje* zegt van wel). Ik hoor, dat de rietzanger wel algemeen is bij het Kager- en Brasmermeer, maar dat hoort niet tot mijn gebied, daarom heb ik er niet gezocht.

Dan mis ik in de lijst van *Het Vogelboekje*: de tuinfluiter en de waterrietzanger. De tuinfluiter en de boschrietzanger zou ik algemeen noemen.

Dat we geen enkel nest van groote en kleine karekiet hebben, komt, geloof ik, omdat er zoo weinig riet in 't water staat in mijn gebiedje. Waar het aan den waterkant der griendboschjes groeide, nestelden de boschrietzangers er veel in.

Als ik twijfelde over den naam van den vogel, waar ik een nest van vond, dan bracht ik het nest, als de vogels er niet meer in zaten, naar Dr. van Oort, die altijd bereid was me te helpen. Zoo met het braamsluipernest, dat ik pas vond, toen de eieren al uitgekomen waren, met enkele boschrietzangernesten en met den boomvalk.

Wat het broeden van zanglijster en merel betreft, zou ik zeggen, dat die twee met de spreeuw, op de huismusch na, de algemeenste broedvogels zijn uit den omtrek. In de stad Leiden gaat dit ook wel op, alleen steken de musschen de andere nog meer de loef af.

Bij de berekening, hoeveel lijsternesten terecht waren gekomen, kreeg ik zoowel bij grauwe als bij zwarte 23 % tot uitkomst, wat mezelf nog meeviel, bedenkende, dat ze zoo gemakkelijk te vinden zijn.

Hoe we ook zochten naar koekoeksnesten (als ik die zoo mag noemen) gevonden hebben we ze niet. Misschien, dat de gele kwikstaarten er meer van wisten!

Van de roofvogels heb ik alleen den boomvalk, welk nest echter niet door mij, maar een kennis van me gevonden en uitgehaald werd. Na veel moeite kon ik drie van de vier eieren naar het museum van Nat. Hist. doen verhuizen, waar Dr. van Oort ze determineerde.

De patrijs, hoewel in *Het Vogelboekje* alhier algemeen broedend genoemd, heb ik in den broedtijd in 't geheel niet gezien; evenmin de meerkoet, maar die vindt hier ook niet zijn plassen en meren. Hoewel wij van de tureluur en grutto maar 1 nest hebben, zou ik die dieren toch algemeen noemen. (*Het Vogelboekje* zegt: »weinig«). In 't begin zei ik al, waaraan ik dat geringe aantal toeschreef. Van uit een griend zag ik twee aardige tooneeltjes van aan hun ouders ongehoorzame jonge grutto's en wat de tureluur betreft: een stuk land doopten we naar het veel voorkomen van die dieren »Turelurenpolder«.

Leiden.

L. VAN 'T SANT.